

توزجہ صرف و نحو

(توزجہ غرامر - دور دنجی سنہ - ایک نئی صنف)

متخصص قومیسونک راپوری و معارف و کالتی تعلیم و تربیت
داثرہ سنک ۸ آگستوس تاریخی و ۱۱۹۹ نومرولی قراریلہ
لیسہ لره، اورتا، ارکک و قیز معلم مکستلرینہ قبول ایدلشددر.

صنف: ۷

ابراہیم علی

صنف: ۷

محوری:

استانیول دارالفنون سابق لسانیات معلمی

احمد جواد

احمد محمد

طابع و ناشری:

ابراہیم علمی

کتابخانہ علمی - باب عالی جادہ سنہ - نومرو: ۸۱

استانیول

۱۹۲۶

[کافہ حقوق محفوظدر . تقلید ایدہ نلر علیہنہ اقامہ دعوا ایدیلہ جکدر.]

اورخانہ مطبعہ سی

پروگرام

صرف و نحو

مصدرلر ، تورکجه ده مصدر و نوعلری ؛ عربی مصدرلر اقسام سبعة (تطبیقات) ، عربجه ده اسم فاعللر ، اسم مفعوللر ، مبالغه ، تفصیل ، صفت مشبیه ، اقسام سبعة یه کوره نحول ایدن شکلر (تطبیقات) .

* *

فعللر - فعللرده زمان ، شخص ، کیت : ، متعدی ، غیر متعدی ؛ معلوم ، مجهول ؛ مطاوعت ، مشارکت (شفاهی و تحریری ایضاحات) ، صیغه لر ، نوعلری ، مثبت ، منفی ، استفهام (شفاهی و تحریری تطبیقات) ،

* *

فعل ، فاعل ، مفعول ، نائب فاعل ، مسند ، مسند الیه ، رابطله ، جمله (فعله ، فاعله ، نائب فاعله ، مسنده مسند الیه ، رابطله دائر تطبیقات) .

* *

أداتلر ، مختلف نوعلری . اسم ، صفت ، تشکیله خدمت ایتهلری (تطبیقات) ظرفلره ، ندالره دائر معلومات (شفاهی و تحریری تطبیقات) .

* *

صرف و نحوی تحلیللر .

لسانلرک تقسیم و تصنیف ، تورکجه نیک بوجهتله موقعی . مختلف تورک لهجه لری حقنده مجمل معلومات . تورکجه نیک تاریخجه سی . تورکجه ده ملی صرفک حاکیتی بوندن متولد ساده لک جریانی

فعل

درسی تکشيف ايجون:

برنجى هفته

فاعل : شئ	فاعل : مېوانه	فاعل : شخصى
دال سالونډيږي .	طاي صيږيږي .	محمد يازيږي .
صالقيم صارقيږي .	كويك سه وينږي .	علي دوشونږي .
روزگار ايځليږي .	كړي خوړيږي .	مسره اړيږي .
مېرودن آياځده دورږي . طادونه قولونه ځايه يا ټيږي . ده كېږي اړيږي .		

ايضاح :

(محمد يازيږي) ديدېكېز زمان مخاطبېز محمدك نه ايله مشغول اولديغې آځلايږي . محمدى اشغال ايده ، شيمدېكي حالده ، يازى در . فقط برآز اول محمد يازى يازمايوردى ، احتمال اوقويږي ويا باغچه ده اوينايوردى . ياخود احتمال علي كېي اوتورمش ، دوشونږي وياحسن كېي ياتمش ، اويووردى . هر حالده برشى يا پيږي ، بر شينه مشغول بولونويوردى . انسان هروقت بر شى يا پار ، بر شينه مشغولدر ، بو مشغوليت ، بو ياپيلان شو ، كورولن ايش بېتر يېتمز بر باشقايي باشلار : ذهنده بردوشونجه ، بر فكر پيدا اولور ، برقرار و بريلير ، قرارى متعاقب باغچه قوشولور ، باشقا چوقوقلره قونوشولور ،

گوروشولور ، اویون اوینانیر . بوتون بونلر نهدر ؟ - هپ ده کیشن ایشلر ، حرکتلردر . بونلرک بعضیلری ، یازی گیبی ، اویون گیبی اولانلری گورولور ، بعضیلری ده دوشونجه گیبی ، فکر . . . قرار گیبی اولانلری گورولمز ، فقط موجود اولدی بیلینیر ، حس ایدیلیر ، آکلاشیلیر . دیمک که دائمی بر « ده کیشمه » ، بر « اولما » حالنده یز : بوکا (مرت) دیرلر . شیمدی مثاللری تدقیق ایدلم : بو مرتلری [هپ ده کیشن ایشلری ، حرکتلری] گوسته رهن کله لر واردر : یازیور ، دوشونویور ، اویویور ، دورویور ، اوینایور . . . الخ . باقیگنز ، حیوانلرده ، شیشلرده شخصلر گیبی در . اولنرده هپ ده کیشن بر حرکت ویا بر حال اوزرده در : طای شیمدی صیچرار ، آز صوگرا قوشار ویا آنه سنک یانسه کیده رک سودینی آمر ؛ دال شیمدی صالانیر ، بر آزدن دورور ؛ شیمدی یشیلدر ، بر مدت صوگرا صارار ؛ شیمدی یاپراق آچار بر آز صوگرا یاپراقلری دوکر . . . هر شخصده اولدینی گیبی هر حیوانده ، هر شیشده ده بودائی « ده کیشمه » و « اولما » ، بودائی « مرتلر » واردر . اولری نائقا بر نوع کله لرله ، فعللرله افاده ایدهرز .

فأمره . . . شخصلر ، حیوانلر ، شیشلر دائما بر ایشله ، شغول اولورلر ویا بر حال اوزره بولونورلر . بو ایشلر و حاللر زمان داخلنده هپ ده کیشمکده در : برنججه : کله ایله سویلر سهک « حدود » اوزره اولورلر . بوسیدن اولنر ، صرف ونحو تعبیر یله « مرت » نامی ویریلیر . یازی ، دوشونجه ، اویقو ، اوتورما ، آياق اوستنده دورما ، الخ . هپ ده کیشن ایشلر و حاللر ، یعنی « مرتلر » در .

تعریف :

۱ — حدث (یعنی اسے و مال) افادہ ابدہ کلمہ (فعل)

نامی و بیلیر :

یازیور ، دوشونویور ، اویویور ، دورویور ، صیچرایور ،
سوینیور ، خورلایور ، الخ . کلمہ لری فاعلدر .

فاعل

۲ — فعلک افادہ ابتدگی حدث مطلقا بر شخص ، بر حیوان
و یا بر شئیله قائمدر . اوشخصی ، او حیوانی و یا شئیی افادہ ایدن
کلمہ (فاعل) دینیلیر .

(محمد یازیور) دیدیگمز زمان (یازما) حدثی (محمد) له
قائمدر ، یعنی یازی ایلہ مشغول اولان ، یازی یازان محمددر . محمد
اسمی (یازیور) فعلک فاعلیدر . (طای صیچرایور) جمله سنده
فاعل (یعنی صیچرایان) طای ، دال سالالانیور جمله سنده فاعل
(یعنی سالالانان) دالدر .

فاعلی بولق ایچون فعلک اسم فاعلندن اول شخصلر و حیوانلر
حقندہ (کیم) ، شیلر حقندہ (نه) کلمہ سی گتیریلہ رک سورولور ؟
بو سؤاله جواب تشکیل ایندن کلمہ فعلک فاعلیدر . یازان کیم ؟ —
محمد (فاعل) .

سؤاللر : حدث نهدر ؟ حدث افادہ ایدن کلمہ نه دیرلر ؟ فاعل نهدر ؟
فاعل ناصیل بولونور ؟

هانگی کله لر فاعل اولور

درسی تکشیف ایچون:

محمد جورو مابشیر (فاعل : محمد «اسم») ؛
 سوده مابشیرمک (فاعل : سن «ضمیر»)؛
 کوزهل خویلو کندینی سردبیر (فاعل : کوزهل خویلو «رصفی
 صفت») ؛
 ایکی ایلد اوج بسه ایلدر (فاعل : ایکی ایلد اوج «صایر -
 صای صفتلری») ؛
 درغردلی انسانک قیتمی آرتیرر (فاعل : درغردلی «اسم معنا»)؛
 دوشومک انسانی یورار (فاعل : دوشومک «مصدر») .

ایضاح :

فاعل أساساً «اسم» قسمندن برکله اولور ؛ چونکه حدث یا
 شخصلر ویا حیوان وشیئلرله قائم اولابیلیر ؛ شخص ، حیوان وشیئلره
 دلالت ایدن کلهلره ایسه «اسم» نامی ویریرز . ایکنجی مثالده
 ضمیرلده فاعل اولدیغی گوروپورز ؛ بوده طبعیدر ، چونکه ضمیر
 اسمک یرینه قائم . ولان کلهدر . اوچنجی مثالده صفتک فاعل اولدیغی
 گوروپورز ، بوراده صفت موصوفی یرینه قائمدر : کوزهل خویلودن
 مقصد «شخص» در : کوزهل خویلو انسان ، چوجوقدر . دوردنچی
 مثالده صاییلر فاعل اولویور ، بونلرده گوستردکلری شیئلرک یرینه
 قائمدر : مثلاً ایکی جهویز ایلد اوج جهویز بش جهویز ایلدر ، دیمکدر .

بشنجی مثاله فاعل بر اسم معنادر . آلتنجی مثاله ایسه دوشورودن
دوغرویه حدثك، مصدرك فاعل اولدیغی گوروپوروز. بوراده حدث،
مصدرده بر اسم در، اسم معنادر... بوتون بو کلهلر اسم قسمنه داخلدر.

۳ — فاعل اساساً اسم قسمندن بر کله اولور .

اسم قسمنه داخل اولان کلهلر شونلردر : اسم عین، اسم معناء،
مصدر، ضمیر، اسم گیتی قوللانیلمش صفت .

سواللر : هانگی کلهلر فاعل اولور ؟ اسم قسمنه داخل اولان کلهلر
هانگیلریدر ؟

تعمیه ۱ . — آشاغیکی جملهلرده خط یرینه مناسب بر فعل استعمال
ایدیگنز .

ریا کارا کتیا دوشوندیگنه مخالف سوز . . بر معینك مساحه سنی قطرلردن
برنجی دیگرینك نصفیه ضرب ایدهرك . . جامدن ضیا . . تمساح آفریقانهرلرنده . .
هر قولای ایشك مكافاتی کوچوك . . بویوك غازی وطنی تهلکدن . . عصمت
باشا لوزان معاهده سنی . . قان قلیدن وجودك هر طرفنه . . اییله آشپانی . .
حسد قلبی . . قیزیل ایرماق قاراده کیزه . . کوچوك دهره لر بویوك نهرلری . .
تلسقهوله اوزاق ییلدیزلری . . زمان ایله ثبات هرمانعه . . صنایع انكشاف محاربه
قدرتی ده . . آنادولونك غربی اوچ نهر . . اُسکی تورکلرک آقینی . . بویوك
آوروپا دولتلری دنیایی آرارلرنده . . جمعیت اقوام گری و کوچوك ملتلی
آوروپا دولتلرینك حکمی آلتنه . . ایکنجی بویوك ملت مجلسی بزه مکمل
برقانون مدنی . . باش قوماندان محاربه سی استفلازلری . .

تعمیه ۲ . — آشاغیده کی اسملرک هر برنجی موافق اوچ فعله فاعل
و یریکنز .

گونش . یانار داغ . صاچ . مایعون . آری . ییلان . گل . قوش .
طبعکار . مفتی . طیب . معلم . خطیب . میوه لر . قار . ییلدیریم . ده کیز .
نهر . چیچکلر . دوستلق . آرقاداشلق . گوزه لک . افترا . جسارت .
قوشمق . اوینامق .

تصريح ۲. — آشاغیده کی فعللره اوچ فاعل ویریکز .

طیرماير . آقار . اوقشار . قاینار . صولار . اوچار . قاچار . ایگلەر .
بوپور . درس ویرر . خوشه گیده . حکم سورەر . ایصلیق چالار .
قیزاریر . صاراریر . قاراریر .

تصريح ۴. — آشاغیده کی جمله لرده فاعلک نه جنس کله اولدیغنی سوبله بیگز .

بوآیاق قانی چابوق آسکیدى . — تیتريمك بعضاً قورقودن ایلری گلیر . —
آلتی اوجک یاریسیدر . — آرقاداشلق هر زمان آرانیر . — قاچاقچیلر حدودی
کچه مه دیلر . صوغوق هر شیشی دوکدورور . — صیجاق بی چوق ئوزەر . —
حدت بو یوک جنایتلره سوق ایدەر . — هواده اوچق خوشه گیده .

غروب

قارشى داغلر اوستنده گونش غروب ایدیور ،

طبیعتده شیمدی برنوکل وار ، حزن وار .

گونک صوگ ایشیقلىرى : « آرتیق آلوداع . » دیور ،

تپهلردن اینزکن چان سسلریله داوار .

دویولمايور وادیده برقوش صداسی بيله :

گوکلر ده رینله شمه ده ، صحرا ده رینله شمه ده ؛

کوی قیزلری ، چوکن بو آقشام غربلگیله

دوشونویور اوزاقده ، یوصونلو برچشمه ده .

سانکه هریر بورونمش بلیرسنز برکدره .

کویک یانی باشنده چاغیلدايان برده ره

خسته برگوگول گیبی حزین حزین ایگلہ یور .

گیتدکجه رنگی صولان افقه دوزرکن یوزلر ،

اوزاق یوللاردن گلن آغیر باشلی اوکوزلر

بعضاً دوروب آقشامک سکوتی دیکله یور !

امین رجب

شخص - کیت

شخصه	مفرد	جمع
منکلم	(به) یازیورم ،	(بن) یازیوروز ،
مخاطب	(سه) یازیورسك ،	(سن) یازیورسكز ،
غائب	(او) یازیو ،	(اونلر) یازیورلر .

ایضاح :

مثاللری تـ فـ قـ ایدـ لم : فاعـل ، گـ وـ لـ دـ یـ گـ یـ گـ یـ ، ضمیر اولایلیر ،
بـ وـ اعتـ بارـ له فاعـل ، ضمیر لـ رـ کـ عـ ائـ د اولدیغی اوج شخصدن برینه منسوب
اولور . اوزمان فعلک صوکی [منتهاسی] فاعلک شخصه گوره ده کیشیر .
ضمیر لـ رـ کـ هر اوج شخصی یا مفرد و یا جمع اولایلیردی ،
فعلده هر اوج شخصده هم مفرد هم جمع اولایلیر ، بو کیت گوره ده
فعلک صوکی [منتهاسی] ده کیشیدور .

۴ — فاعـل ضمیر اولایلدیگنه گوره اوج شخصدن برینه
منسوب اولور . فعلک صوکی [منتهاسی] دـ اوج شخصدن بری
فاعل اولدیغنه گوره ده کیشیر ، بو شکلردن هر بری فعلک هانگی
شخصه عائد اولدیغی گوسته ریر .

اوج شخص ، ضمیرلده گورولدیگی گیی : ۱- متکلم (یعنی
لاقیردی سویله ن) ، ۲- مخاطب (یعنی کندیسنه لاقیردی سویله ن) ،
۳- غائب (یعنی کندیسندن بحث اولونان) در .

۵ — شـخـصـلـر یا مفرد و یا جمع اولور ، بوکـا گـورـده فعلک
منتهاسی ده کیشره کیمیتی گوسته ریر .

سؤاللر: فعلک منتهاسی (صوکی) شـخـصـه گـورـده ده کیشیری ؟ شـخـصـک
کیمینه گوره ده کیشیری ؟

نمونه . — آشاعیده کی جمله لرده فعللرک شخص و کیمیتی سویله ییگر :
جان صیقینتیمسندن ایش سایه سنده قورتولورسک . — انسانلر موجودیتلرینی
وطنلرینه بورجلودرلر . — چالیشیرسه گز موفق اولورسکیز . — جانبدن قیزارانی
قورقوسندن صارارانه ترجیح ایده رم . — باشقالرینه آحییورسه گز آیی انسان
صاییلیرسکیز . — فا أخلاقلی دوستلر بزمده أخلاقزی بوزاییلیرلر . — نانکورلر
آییلگی اونوتورلر . — آیی آکلادیغمزی آیی آکلانیرز . — دوستلر ییگزی
آیی سچیکیز . — وجدانغزه عذاب ویره جک ایشلردن قاچینمالی یز . — آیی کتابلر
آیی درس لرویریر . — خطا امله ایشه باشلارسه گز آیی بر نتیجه یه واصل اولامازسکیز .
امرو :

صو ده گیرمننده

« اولوقدن آرتیق هیچ اون آقما یوردی . آرالرنده بوغدا ی
دانه سی قالمایان ده گیرمن طاشلری بری برلرینه چاربارق چوق گورولتو
یا پیبور ، قیغیجیملر فیلاتییوردی . ذاتا آقشام اولمش ، خراب
باجانک اوزه ربنه یووا قوران له یلکلر چوقدن برلرینه دونه رک غاغلرینی
وورمغه باشلامشدی ؛ بو قوجا قوشلرک ساماتاسی ده گیرمن وصو
گورولتوسنی صوصدورارق برحام عکسیله طاشلره چارپیوردی .
بوراسی کویلرین خیلی ایچه ریده برصو ده گیرمنی ایدی . گونش
صیرتک آرقاسنده کی بوشلغه گومولونجه ، داها ساعت اون برده صولر
قاراریر ، بالکیز یوکـکـ قـاـواـقـلـرک دومانلی تپهلرنده ییراقلر رر

رنكلى كاغد فزگىيى بىرمدت آيدىنلق قاليردى . سوڭرا اونلردە سوز ، بودارە ، رطوبتىلىر برحام كىيى اڭ اوراق صدايى گىنىشلەتن ، بويولتن براقبىشلە صباخە قادار ياتاغىدن طاشان دەرەنڭ شاقيردىسنى دىڭلردى .

دە كىرمنجى ، تىكنەيە بىرىكنى صىجاق وچاقاق قوقولو اونلرى اعتياد سوقىلە بردفە آووجلا دقن سوڭرا دوردى وچوالە دولدو- رولماسنى ايرتەسى گونە براقارق گيتدى ، دەرەنڭ كوپوكلر ايچندە چە وپردىكى پروانەيى دوردوردى . شىمدى سربىست قالان سولر ، بردن گىسلن كورولتودن قورتولارق آشاغى آقپيوردى . براز سوڭرا صىجاق دومانلى بركىجە باشلايلاق ، قاواقلرڭ تپەلرى بىلە كوچفرق اولولنا جقدى .

تەمىر ۶ . — فەللرلە فەللرى گوستەرىلە جكدەر .
تەمىر مەارسى :

تەمىرلەردە خىصوصى نقتەلر و افادەلرى

تەمىرلەردە اڭ بويوك صنعت : ۱) اڭ خىصوصى نقتەلرى بولق ، كورمك ، كىشف ايتىك ؛ ۲) اونلرى اڭ قوتلى و اڭ موافق سوزلرلە افادە ايتىك در .

« سو دە كىرمنى » تەمىرلەرنىڭ تەمىلى

بو كوروش نقتەسىدن او قودىغىز « سو دە كىرمنى » تەمىرىنى تەمىل ايدەلم : ۱) محرر سو دە كىرمنىڭ ھانىگى خىصوصىلەرنى كىشف ايتىش ، كورە بىلمىش ؛ ۲) بوللرى ناصىل افادە ايتىش .

صو دەگىرمنىڭ مەزمۇنى نەقشەلەر :

۱ — دەگىرمن طاشلىرىنىڭ بوشە دۈنمەسى (ياخود بوغداي ئۈگۈنەرك دۈنمەسى) ؛ بوندن چىقان گۈرۈلتۈ ، قىيىلجىملار . — دۈنمەنىڭ كىيىلمەسى ؛ سولۇڭ سىرلىست آقاسى .

۲ — وقت : آقشام ، صىباح ، ئۈگۈلە.. بو قىتلارڭ خىسۇسىيەتلىرى : قوشلار (لەيلىكلەر ، گۈرۈلتۈلۈرى) — باشقا احوالە ، دېگەر قوشلار ، حيوانلار ، مىللادەگىرمنە كىلىش كۈيۈلۈڭلۈر ، حيوانلار ، كۈپكلىرى... گۈنۈش ؛ گۈنۈشك ئاشىيە عىكىسى (قاۋاقلارڭ تېللىرى) ؛ ئىخوللار .

۳ — دەگىرمنىڭ كىندىسى : حر كىلىرى ، ايشلىرى . محرر بوتون بو خىسۇسىيەتلەر نەقۇز ايتىش ، ھېسنى بوتون خاسەلرلە (باصرەسىلە ، سامەسىلە ، شامە ولامەسىلە) تەدقىق ۋاقىدە ايتىشدر . خاسەلەر گۈرە تەسۋىر ايتىدىكى خادىلەلرى گۈزدن گىچەلم :

باصرەلەر :

اونىڭ آقاسى ، طاشلىڭ دۈنمەسى ، قىيىلجىملار فېرلانماسى ؛ — گۈنۈشك گىتەكجە آرلان ضىياسى ، يۈكسەك قاراقلىڭ دۈمانلى تېللىرى ، ياپراقلىرىنىڭ رەڭلىمەسى . — دەگىرمنىڭ تەكئەيە ئالى صوقماسى ، اونى آۋۈجلاماسى ، گىتەمەسى ، گىلەمەسى ، پروانەنى دوردورماسى . — پروانەنىڭ كۈيۈكلەر ايتىمىدە دۈنمەسى .

سامەلەر :

دەگىرمن طاشلىرىدىن چىقان گۈرۈلتۈ ؛ لەيلىكلەرڭ ئاغلارنى وورماسى ؛ ياتاغىدىن طاشان دەرەنىڭ شاقىردىسى ؛ پروانەنىڭ دورماسىلە گۈرۈلتۈنىڭ كىيىلمەسى .

شامہ الہ :

اونلرڭ چاقاق قوقولو اولماسی .

بومسہ الہ :

اونلرڭ صیجاق اولماسی .

افادہ موفقیتی

شیمدی ده محررڭ افادہ موفقیتی آراشدیرالم ؛ اڭ موفقیتی نقطه لر شونلردر :

(۱) ده گیرمن طاشلرینڭ کورولتوسی ایله له یلکلرڭ شاماتاسی آراسنده کی ضدیت ؛ بونلردن برینڭ دیگرینه غالب کلمه سی :
(بوقوجا قوشلرڭ شاماتاسی ده گیرمن و صوگورولتوسی
صودورارق برحمام عکسبله طاشلره چارپیوردی .)

(۲) آقشام اولوشی ، گورونمەین گونشڭ چکیلەسی :
(گونش صیرتڭ آرقاسنده کی بوشلغە کومولوبمە داها اون برده
صولر قاراریر ؛ یالکیز بوکسک قاواقلرڭ دومانلی تپەلرندە یابراقلر
برر رنکلی لافغە فمر کبی برمدت آیدینلق قالیردی . صوگرا اونلردە
سوزدی .)

(۳) ده گیرمنجینڭ اونی آوجلاماسی ؛ اونڭ قوقوسی و
صیجاقلی .

محرر بونلری ، کشف ایتدیگی گبی ، طبیعی صورتده افادە
ایدیور. بعضاً ، احتسaslرینی افادە ایچین هیمزڭ بیلدیگمز دیگر احتسaslرله
اونلری یاقلاشدیرییور، قارشیلشدیرییور؛ مجهولز اولان اواحتسaslری

معلومات اولان دیگر احتیاسلار بکزه تیور . بور صنعت در ، اسمنه ادبیاتده (تشبیه) دیرلر . بعضاًده کلهلری (مجازی) معنالیله قوللا-
تیور .

تشبیهلر :

بو کوچوک پارچاده باشلیجه ایکی تشبیه گوروپورز :
(۱) حام تشبیهی : ده کیرمنک ایچنده سسلرک وجوده گتیردیگی
عکسلری بو حام تشبیهی ایله پک انی قاورایا بیلپورز . حامده کی سس
عکسلرینی هر کس بیلیر ، بوکا گوره صو ده کیرمنده کی اوغولتو
وگورولتولری ده تخیل ایده بیلیر .

(۲) کاغدنر تشبیهی : قاواقلرک تپه سنده ، یاراقلرک، گونشک
عکسیله بیرلداماسی ذهنده ، بو تشبیه قوتیله ، گوز نوکته کله جک
بر محسیت کسب ایدیور .

مجازی کلمه لر :

(۱) گونشک بوشلغه گوموله سی ؛ (۲) رنکلی کاغد فنرلرینه
بکزه تیلن قاواق یاراقلرینک سونمه سی .

تصویری او قودیفمز زمان هیچ شهه سر ، بو تشبیهلرله مجازی
کله لر تصویر ایدیلن محیطی مجسم اولارق تخیل ایتمه مزه چوق یاردیم
ایدیور .

تحریر تمرینی : بولوندیغیز محیطده سزده بر آقشام اوستی تصویری
بایگیز .

توصیه لر : ائک زیاده گوزه ، قولاغه ، لامسه و شامیه چاربان
خصوصیتلری کشف ایتیه ، قوتله افاده یه چالیشیگز . بر ایکی تشبیه
بایمايه ، بر ایکی مجازی کله قوللانمايه ده چالیشیگز .

تشبيه

برفكرى ، برشىنى قارئلىرىمىزە مەمكىن اولدىنى قادار بارز وواضح اولارق آكلامق ايچىن اونى قارئلىرىمىزك داها ائى بىلدىكى دىگر برفكرە، دىگر برشىنە بگىزە تىرز . بوگا « تشبیه » دىنیر .

بگىزە دىكى فرض اولونان شىنە ، فكرە (مشبیه) ؛

كندىسنە بگىزە تىلن مفهومة (مشبیه به) ؛ بگىزە يشك هانكى جهتدن اولدىغى گوستەرن مفهومة (وجه مشبیه) دىرلر : (دار ، رطوبتى صوده كىرمى برحام گىي ائك اوافق سىسلى بويولتويوردى .)
مثالنده صوده كىرمى : مشبیه ؛ حمام : مشبیه به ؛ سىسلى بويولتوك : وجه شبه در .

نمونه ۷ — كاغد فز تشبیهنده (مشبیه ، مشبیه به ، وجه شبه) هانكى شىلر وفكرلردر ؟

فعلك فاعله مطابقتي

درسی تکشیف ایچون:

ایلمچی هفته

به یارینه آدایه کیده جگم ، سده کل ، برابر کیده لم .
هم بالکیز ده کیل ، قارده شگله برابر کلکیز .
پریکزه سلام سولریکیز .

**

رئیس جمهوره حضرت نوری برومایی زیارت بوبورده مشردر .

۶ - فعلك منزهاسی فاعلك شخص دكینه كوره ده كبشیر . بولا

فعلك فاعله مطابقتي دینیر :

« بن یارین آدایه کیده جگم » مثالنده (کیده جگم) فعلی ایله فاعلی اولان (بن) شخصی ضمیری آراسنده مطابقت واردر ، ایکسی ده مفرد متکلم در .

۷ - فاعل مختلف شخصلر اولورسه فعل جمع شخصلر جمعهده اولور .

برنجی شخص دیکر شخصلره ، ایلمچی شخص اوچونجه به ترهچ ابریلیر .
« سنده گل ، برابر کیده لم » مثالنده فاعل ، برنجی جمله دلالتله ،
(بن وسن) اولدیغندن فعل جمع متکلم اولارق قوللانیلمشدر . « هم
بالکیز ده کیل ، قارده شگله برابر کلکیز » مثالنده فاعل (سن و قارده شک)
اولدیغندن فعل جمع مخاطب اولارق کلیمشدر .

۸ — أ كثر يا مخاطب بر کیشی اولدینی حالدہ فعل ، نزاکتہ ، جمع مخاطب اولارق قوللانیلیر . مفرد مخاطب یالکیز « سنی بنلی » قونوشان أقربا و یک صمیمی آرقاداشلر آراسنده مستعملدر .
 فاعل یوکسک مقامی حائز بر ذات اولورسه فعل جمع غائب اولور .
 سؤالر : املک فاعلنه مطابقی نهدر ؟ فاعل مختلف شخصلر اولورسه فعل هانگی شخصدن گتیریلیر ؟ فاعل یوکسک مقامی حائز بر ذات اولورسه ؟

فعلک فاعلنه مطابق کلمه دیگی حالر

جمع غائب - مفرد غائب

درسی تکشیف ایچون :

- ده ده لر بره یوکشمی . قوشلر اوچوچوردی .
- او وقتنه بری یلکرمی ییل کیری .
- آغولیا آغولیا کوزلرم قیزاردی .
- بوا یسز برلر دقتیلر قالا باقمی .
- چوچولرک ایکیسی سوز دیکله سه اوچی دیکله مز .
- مکتبزه دورت چوچووه داها یازیلدی .
- هرکی اوطرفه قوشدی . — هرکی توبله سولمچوردی .
- کیمی خا-ناقمده ، کیمی آملقمده ایکله یوردی .
- قادینلر هب برده هابقیلریشیوردی .
- منله « یاشاسین چمروریت » دپه باغیر یوردی .

ایضاح :

بومثاللرک جمله سی بویوک محرر لرک یازیلرندن آلینمیشدر . دقتله باقیینجه گورورزکه ، اولنرده فعل ایله فاعل آراسنده مطابقت یوقدر : فاعل جمع غائب اولدینی حالده فعل مفرد غائب اولارق قوللانیلمیشدر . مثاللرک تدقیقندن برطاقیم قاعده لر چیقارمق ممکندر : مثلاً (ده وه لر یره چوکشدی . قوشلر اوچویوردی .) مثاللرند فاعل حیوانه دلالت ایدن جمع اسملردر . بوکنا نظراً : « فاعل حیوانه دلالت ایدن جمع بر اسم اولدینی زمان فعل مفرد غائب اولور » قاعده سی قبول ایده بیلیرز . شیمدی بوقاعده یی بزباشقا مثاللرده تطبیق ایده لم : « سینه ککر انسانی راحت بیراقایور . » یاخود « بالیقلر حاووضده نه گوزهل یوزویور . » کیی . بوجمله لر تمامیه شیویه موافقدر . — ایکنجی ، اوچنجی ، دوردنجی مثاللرده فاعل اشیایه دلالت ایدن جمع اسملردر . بونلرده فعل مفرد غائب ککشدر ... دیگر مثاللرده فاعل شخصلره دلالت ایدن کلهلردر ، بویله اولدینی حالده فعل یینه مفرد غائبدر . بومثاللرده مختلف خصوصی سبیلر کشف ایده بیلیرز : (چوجوقلرک ایکسی اوچی ؛ دورت چوجوق) کیی مثاللرده شخصلر عدله تحدید ایدیلش ، بونک ایچین فعل مفرد غائبدر . هیچ برزمان (ایکی کیشی کلهیلر) دینمز ، (ایکی کیشی گلدی) دینیر . دیگر مثاللرده (هرکس ، هپ بردن ، خلق) کیی فکری عمومی ومهم صورنده گوستره چک کلهلر واردر ...

۹ — فاعل جمع غائب اولدینی زمان فعل بعضاً اونکله مطابقت

ایدنر ، بعضاً ایتمز . قاعده لری شونلردر :

(۱) فاعل مبرائره ویا اشیاء دلاوت ابرمه جمع بر اسم اولور
فعل مفرد غائب اولور :

قوشلر اوچار ، بالیقلر یوزه . - بر قاچ ده وه یره چوکش ،
که ویش کتیریوردی . - گونلر ، آیلر ، ییللر گچیور . - گوزلرم
قارارایسور ، آللم تیزه یور . - بر چوق شیلر اولدی ، داهاده نلر
اولاجق ؟ گیی .

عینی فاعل ایله تشکیل ایللمه جمله لر نمره ابرمه فاعل
تکرار ایللمه بر جمیده صوکرکی فعللر جمع غائب اولور :
آتلر باشده چوق آبی گیدیوردی ، فقط بر آرز صوکرایورولدیلر ،
یورویوشلرینی یاواشلا تیلر .

ایکی قوش بر آغاچه یووا یاغمشدی ، هپ گوروردم : گیدوب
کلیور ، یاورولرینه ییه جک کتیریورلردی . گیی .

۲ فاعل جمع بر اسم اولور ، اشخاص دلاوت انسه پله ،
فعلی مفرد غائب اولور :

دوشمان اوردوسی بوزولدی ، داغیلدی .
خلق پارقه دولش ، آغاچلر آلتنده دولاشیوردی .
ملت پادشاهلرک سلطنتنه نهایت ویردی . گیی

(۳) فاعل ، کنه یلر نمره بحث اولونانه اشخاصک بر قسمه شامل
اولور ویا عددله تحمید ایللمه اشخاص اولور فعلی مفرد
غائب اولور :

چو جوقلرک بر قسمی اوینایور ، بر قسمی درس لرینه چالیشیور .
چو جوقلر بویله در : ایکیسی سوز دیکله سه اوچی دیکله مز .

قیرق آتلی گلدی . بش چوجوق مکتبه یازیلدی .
 کیمی خاستالقدن کیمی آچلقدن ایگله یوردی .
 خطا ایدنه نلر چوقدر (یاخود آز ده کیلدر . اُکسیک اولماز) کیمی .
 فقط بحث اولونان شخصلر معلوم و معین اولورسه فعل جمع اولور :
 بش آرقا داشدیلمر ، سیاحتیه چیقمشلردی ، بشی ده برابر عودت
 ایتدیلمر .

(۴) (هب برده ، هبسی ، هر ، بوتون ، جمهرسی) کیمی تعمیم
 کلمه برده صوکر فعل مفرد غائب اولور :
 بوتون انسا نلر خطا ایدر .
 حرب ایچنده بوتون عائله لر ماتم ایچنده ایدی .
 قادینلر هب بردن باغیر یوردی .
 تورک ، عرب ، فرانسیز ، ایتالیان .. هبسی کندلی لسانیه عینی
 شیشلری سویله یوردی .

فائیده . — بوصوک حالد فعلی جمع اولار ق استعمال ایتک ده جائزدر .
 (۵) فاعل اشخاصه دلت ایدن جمع بر اسم اولدینی حالد فعل
 صله صیغه سنده اولورسه مفرد و یا جمع غائب اولماسی مساواة جائزدر :
 زاندار مارلک خیرسیزلری یا قالدینی (یاخود یا قالدقیری)
 ایشیدیلدی . کیمی .

سؤالمر : فاعل حیوانلره و یا اشیایه دلالت ایدن جمع بر اسم اولورسه
 فعل نه اولور ؟ فاعل جمعی بر اسم اولورسه ؟ فاعل کندیلمدن بحث اولونان
 اشخاصک بر قسمته شامل اولورسه ؟ عددله تحدید ایدلمش اشخاص اولورسه ؟
 هب بردن ، هبسی ، هر ، بوتون ، جمله سی کیمی تعمیم کلمه لرندن صوکر اکلن فعل ؟
 فاعل اشخاصه دلالت ایدن جمع بر اسم اولدینی حالد فعل صله صیغه سنده اولورسه ؟